

KÜLÖNFÉLÉK.

Egyházi Főtanácsunk, mire e sorok megjelennek, már javában fogja üléseit tartani s együtt fogjuk ismét látni a közel és távolból összegyűlt buzgó egyházi és világi férfainkat. Nagy és fontos ügyek várnak ez alkalommal is elintézésre, melyek közül kiemelkednek a budapesti unitárius főkegyháznak anyaegyházzá emelése, s a közös hadseregbeli tisztetekhez újabban kibocsátott hadügyministeri rendelet ellenében az unitárius egyház törvények által biztosított jogainak épségben tartása, megvédése. Hisszük, hogy ugy az említett, valamint a többi ügyek tárgyalásában is az őseinktől örökölt egység szeretet párosulva józan erélyvel, bölcs mérséklet magasabb erkölcs és szabadságszeretettel fogja egyháztanácsainkat vezérelni. Vajha működésük minél áldásosabb lenne amaz igaz miveltségi missióra, melyre ez országban egyházunk hivatva van. A gyűlések érdekességét növelni fogja a hirneves tudós **Allen Henrik**, harwardi egyetemi tanár jelenléte Amerikából, a ki mint az angol és amerikai unitáriusok megbízottja lesz köztünk. Üdvözljük az amerikai szabad nép ez egyik nagy fiát körünkben, és óhajtjuk, hogy minél kedvesebb emlékekkel térjen vissza hazájába!

Kinevezés. A budapesti unitárius ekklezsia papjává, az ekklezsia szabad választási jogáról lemondván ez alkalommal, a főt. püspök ur által **Derzsi Károly** tordai tanár, ki a londoni theol. akadémián végezte tanulmányait, neveztetett ki. Sok szerencsét kívánunk t. barátunknak ez új minőségben!

Buzogány Áron ministeri titkár, folyóiratunk régi derék munkatársa, jeles tanfő, nem régen osztálytanácsosi czímet és jelleget nyert. A midőn ez előléptetése alkalmából üdvözljük, azon hó óhajunknak adunk egyszersmind kifejezést, hogy tényleg is minél hamarább megnyerje a már régen kiérdemelt magasabb hivatali állást.

Gróf Kuun Gézaról t. dolgozó társunkról, a „Vasárnapi Ujság“ f. é. jul. 24-iki száma érdekes életrajzot közöl Réthi Lajos tollából. Gr. Kuun 1837-ben dec. 28-án született Nagy-Szebenben. Atyja gr. Kuun László, jeles gazda és tudománykedvelő férfi; anyja gr. Gyulai Konstancia, a maros-németi gr. Gyulai Lajosnak, Döbrentei tanítványának és Kazinczy barátjának nővére. Gróf Kuun G. gymnasiumi és egyetemi tanulmányait Pesten és külföldön végezte. Csaknem egyenlő könnyűséggel beszél magyarul, francziánul, németül, angolul, olaszul, latinul. Tudományos szempontból főleg a sémi nyelveket miveli. E nemben számos értekezést is irt, melyek részint bel-, részint külföldi folyóiratokban jelentek meg, a minők pl.: „A sémi nyelvek magánhangzóiról.“ „A sémi vocalismusról.“ „Az új arab nyelvről.“ „Hogyan fejeztetik ki az örökévalóság a sémi nyelvekben?“ stb. Legújabb nagy munkája a Velenczében talált „Kún Codex“ kiadása volt, melyről egyik korábbi füzetünkben szövegtünk. Örömmel látuk a derék gróf munkálkodását a nevezett lapban méltányolva, annál is inkább, mert tanulmányaival oly téren mozog, melyre hazánkban vajmi kevesen szentelik magukat, s főleg ha születését is tekintetbe vesszük, ritka tüneménynek kell őt neveznünk. Az ottani közleményeket ki kell azonban egészíteniük avval, hogy vallási folyóiratokba is szokott dolgozni, s épen folyóiratunkban már több jeles czikket volt szerencsénk tőle közreadni, melyek az összehasonlító vallástudományban is gyönyörű tanulmányt mutatják.

Varga Dénes, pap és tanárjelölt, ki két évig volt a londoni akadémi-

án, július végén szerencsésen haza érkezett. A mint az angol unitáriusok fő heti lapja, az „Inquirer“ írja, szép sikerrel tett vizsgát, és a theol. akadémiai rendes diplomát megnyerte. Megjegyezzük, hogy Varga már előlegesen a kolozsvári egyetemen három évig tanult történelmet és nyelvészetet, sőt az elővizsgát is kiállotta. Reméljük, hogy egyházunkban tanulmányainak megfelelő állásban fog alkalmaztatni.

Érdekes okmány. A Kolozsvár városi levéltárban Szabó Károly, nagynevű történetírónk egy eredeti ítéletre talált, mely a Dávid Ferencz és neje Baráth Katalin közt folyt perben 1575-ben hozatott. Az okmány szerint D. F. akkor kolozsvári plébánus volt, (a kolozsvári „Ellenzék“ s utána más lapok hibásan írták Lutheranus plébánusnak, a mint ezt Szabó Károly urtól magától tudjuk, mert az okmány erre nézve nem szól) s való pert kezdett nyíró Baráth Katalin ellene a polgári bíróság előtt. A kolozsvári fő- és királybíró illetékesnek mondták ki magukat e perben, hasonlóképp ítélte a városi community is, mint II-od fokú bíróság, de a fejedelem ítélőszéke — a tábla — megsemmisítette mindkét ítéletet s a válóperben való eljárásra Alesius Dénest mondta ki illetékes bírónak, tehát egyházi forumot, mely előtt később a D. F. válópere le is járt. A nagy érdekű okmány az illetékesség kérdésében lefolyt tárgyalásokat és ítéleteket egész terjedelmökben magába foglalja zamatos jó magyar nyelven. Szabó Károly úr egész terjedelmében közzé fogja tenni az érdekes okmányt.

Kimutatás a kolozsvári unitárius ekklézsiáról 1880-ból. Nem-, családi állapot és foglalkozás szerint. A.) Nem szerint: 383 férfi; 535 nő; összesen — 918. B.) Családi állapot szerint: Férfiak, nős 137, özvegy 4, törvényesen elvált 3, nőtlen és gyermek 229, összesen 363. Nők férjes 176, özvegy 72, törvényesen elvált 7, hajadonok a) 20 éven felül 82, b) 20 éven alul 198, összesen 535 Főösszeg 918. C.) Foglalkozás szerint: I.) Férfiak. a.) Szellemi foglalkozók Püspök 1. Lelkész 2. Kántor 1. Egyetemi tanár 2. Gymnasiumi tanár 11. Nyugalmazott tanár 1. Papnövendék 1. Lapszerkesztő 1. Orvos 4. Ügyvéd 6. Ügyvéd jelölt 1. Ügyvédi fogalmazó 1. Irnok 2. Dijnok 3. Városi mérnök 1. Festész 2. Színész 3. b.) Hivatalkok: Hivatalkok 23. Távirtdai hivat. 5. Vasuti hivatalkok 1. Nyugalmazott ezredes 1. Nyugalmazott hivatalkok 6. c.) Kereskedéssel foglalkozók: Könyvvezető 1. Kereskedő segéd 3. Kereskedő inas 8. d.) Gazdászattal foglalkozók: Földbirtokos 9. Földmives 12. Jóságigazgató 2. e.) Magánzó 3. f.) Ipparral s egyéb vállalatokkal foglalkozók: Asztalos segéd 2. Asztalos inas 1. Aranymives segéd 3. Ács legény 3. Ács inas 1. Bádogos (vasutnál) 1. Börtönőr 1. Cseléd 15. Czipész mester 2. Czipész segéd 2. Czipész inas 1. Csizmadia mester 9. Csizmadia segéd 4. Csizmadia inas 3. Czukrász mester 1. Dohánygyári munkás 2. Favágó 1. Festő (szoba és díszlet) 2. Fodrász segéd 1. Gombkötő 1. Kaptakészítő 1. Kenyértűtő mester 2. Kenyértűtő legény 1. Kefekötő 1. Kovács mester 1. Kovács segéd 1. Kovács inas 1. Kőmives mester 3. Kőmives segéd 5. Kőmives inas 2. Könyvkötő segéd 1. Lakatos mester 1. Mészáros mester 10. Mészáros segéd 6. Molnár mester 2. Molnár segéd 4. Napszámos 10. Népzeneész 1. Pék mester 3. Pék segéd 1. Pincze mester segéd 1. Rézöntő legény 1. Szabó mester 1. Szabó segéd 3. Szabó inas 1. Szőcs mester 1. Szőcs segéd 3. Timár legény 1. Tűzőltő (fizetéses) 1. Vámos 1. Városszolga 1. Vasutnál: tüzelő 1, napszámos 2, málházó 1. Segélyből él 1. Aggházban 1. Nyugdíjas 2. Kegydíjas 1. Temetkezési intézet tulajdonosa 1. II.) Nők. a.) Családi körben foglalkozók 304. b.) Megnevezett fog-

lalkozásuk: Aggházban 1. Alamizsnából 61. Bába 2. Bejáróné 4. Bortmér 1. Cseléd 105. Dohánygyárban 2. Disznóhust árul 1. Földbirtokos 1. Földműves 1. Gazdaságban 1. Gyámság alatt 2. Gyümölcs árus 2. Kenyér sütő 1. Majorságárus 1. Mosónó 4. Napszámos 8. Nevelőnő 1. Nyugdíjas 1. Ószer árus 1. Szatócs 2. Varrónő 7. Összesen 150. Foglalkozás nélküli gyermek 81. Összesen 535.

Az országos tanító-testületi közgyűlés. A nmélt. vallás és közoktatásügyi miniszter ur által f. évi aug. hó 12-re egybehívott országos tanító-testületi közgyűlés előmunkálatainak eszközzésére f. évi július hó 28-ikára 14 tanító-egylet képviselői hivattak meg. Az előkészítő bizottság Békey Imre fővárosi kir. tanfelügyelő elnöklete alatt jul. 28-án kezdte meg működését. A bizottság megállapította saját ügyrendjét, s elkészítette az országos közgyűlés ügyrendjének tervezetét. Kijelölte a közgyűlésen tárgyalandó 12 tételt, e tételeket javaslatok készítése végett a tagok között kiosztotta s a tárgyalás befejeztével jóváhagyás végett a közoktatásügyi miniszteriumhoz felterjesztette. — A közgyűlés aug. 12-én vette kezdetét. Megjelent 157 tanító-egyesület képviselője, továbbá a közoktatásügyi miniszter által meghívott 24 állami tanító képezde képviselője s 13 kir. tanfelügyelő. (Kolozsvárról jelen voltak: Váradi Károly kir. tanfelügyelő, Paal Ferencz és Kozma József képezdei igazgató tanárok, és Rieger Imre a kolozsmegyei tanító-testület képviselője.) A közgyűlés Gaspár János alsó-fehérmegyei kir. tanfelügyelő mint korelnök vezetése alatt megalakulván, elnökké Békey Imre, alelnökké Göbel János, jegyzökké Berecz Gyula, Csathó Alajos és Rieger Imre választottak meg. A közgyűlés első napján Gönczi János minisleri tanácsos a kormány nevében, Ráth Károly főpolgármester pedig Budapest törvényhatósága nevében üdvözölte az országos tanítógyűlést. Ezután az előkészítő bizottság által készített közgyűlési ügyrend csekély módosításokkal elfogadtatván, a következő szakosztályok alakítottak meg: 1. nevelési, 2. módszertani, 3. fegyelmi, 4. tanítási szerek, 5. „Eötvös-alap“, 6. egyesületek szervezete, 7. iskolai és népkönyvtárak szakbizottsága. A közgyűlésen tárgyalandó tételek a szakosztályoknak kiadatván, a közgyűlés aug. 15-ig elhalasztatott, mely idő alatt a szakosztályok működtek. A folytatólagos közgyűlésen a szakosztályok által beadott javaslatok tárgyalattak a következő rendben: I. Az ismétlődő iskolák tantervének a különböző vidékek viszonyaihoz való alkalmazása. II. A megyei tanszermuzeumok kérdése. A közgyűlés a tanító-egyesületek által megyénként alakítandó tanszermuzeumok szükségességét kimondja. III. Az iskolai takarékpénztárak ügye, melyeknek felállítását a közgyűlés ajánlja. IV. Az iskolai és népkönyvtárak kérdése, melyeknek a népiskolák mellé való felállításának szükségességét a közgyűlés kimondja. Ily irányu könyvek kiadására s különösen a könyvtárak berendezését és kezelését tárgyaló utasítás megkésztetésére a kormány felkérte. V. Az „Eötvös-alap“ ügyében egy bizottság küldetett ki, mely a III-ik egyetemes tanító-gyűlés végrehajtó bizottságával az alap átvétele tárgyában értekezik. VI. A magyar nyelv tanítása a nem magyar ajku iskolákban. Az ilyen iskolákban a magyar beszéd tanítása már az I. osztályban megkezdendő, e tanítás mikéntjére nézve figyelmet érdemlő módszertani utasítások adattak. VII. A kézi munka és háziipar tanítását a helyi viszonyokhoz kell alkalmazni, a részletes tervezetek megkésztése a vidéki egyesületekre bízott. VIII. A tanító-egyesületek szervezete, mely az ezután alakulandó tanító-egyesületnek alapszabály mintául szolgálhat. IX. Az iskolai fegyelem kérdése. X. A népnevelési egyesületek ügye. XI. A

történelem és alkotmánytan tanításának módszere, s végül XII. Az országos tanító-gyűlés szervezete. A közgyűlés a kittüzött 12 tételt letárgyalva, munkálatát aug. 19-én befejezte. Záradékol megjegyezzük, hogy ez országos tanítótestületi közgyűlés, mi akármely európai államot tekintünk, páratlan, országos költségen tartatott, s hisszük, hogy fontos következményei úgy mivelődési, mint magyar állami szempontból nem fognak elmaradni.

Gyászhirek. Angliában az egyház julius havában két nevezetes férfit vesztette el. Az egyik Stanley P. Arthur a westminsteri hírneves dekan, ki az anglikán egyház legkedveltebb s népszerűbb papja volt. Nemcsak mint író és szónok tűnt ki, hanem mint humanus és szabad gondolkozású keresztény. Ő az ugynevezett „Broad-Church“ párthoz tartozott. Az unitáriusokkal nagyon rokonszenvezett, mit bizonyít az, hogy Dr. Martineau egyike volt legmeghittebb barátainak. Stanley halála általános részvétet keltett az egész angol királyságban felekezeti különbség nélkül. E sorokban mi is megkívántunk emlékezni a szabadelvű kereszténység e kiváló harcászáról. — A másik nevezetes férfi Sharpe Samuel, ki az irodalmi téren s áldozat készsége által örököltette meg nevét. Először bankár volt, később nagy vagyonnal viszávonulva az irodalomnak élt. Különösen a régi iratokat tanulmányozta, s több művet adott ki, legnevezetesebb: „Egyiptom története“, a „Héber nemzet és irodalma.“ Lefordította az Ó- és Új szövetséget az eredetiből. Hogy vagyonát miként használta, mutatja az, hogy iskolákra és templomokra életében csaknem 200,000 forintot adott. Azon kívül egyeseket is nagy összegekkel segített. Szívvél lélekkel unitárius volt, a „Priestley“-féle iskolából.—Homoródszen t-páli id. Dimén Zsigmond egyháztanácsos jul. hó 14-én 80-dik évében jobb létre szenderült. Az udvarhelyi egyházkör egyik jeles és buzgó világi tagját vesztette el benne. Az elhunyt fiai: Dimén Domokos, a ki csakugyan egyháztanácsos, s nevelt fia Dimén Sándor, kiknek vesztésében őszinte részvétet osztozunk. — Molnár Aladárnak f. évi aug. 17-én Gleichenbergben történt halála érzékeny csapás köznevelésünk ügyére, melylyel 1868 óta nem csak neve, hanem lelke is egybe forrott. Alkotmányos életünk megkezdésével B. Eötvös által a közoktatási kormányba mint titkár, s csakhamar mint osztálytanácsos, ifju erővel, lelkesült buzgalommal vett részt közoktatási ügyünk ujjá teremtésének nagy munkájában, jelesen a népoktatásról szóló törvény szerkesztésében. Az ő kezdeményezése és lankadatlan munkássága mellett létre jött néptanítói országos nyugdíj-intézet, meg a balaton-füredi szeretet-ház állandó emlékei, fájdalom, nagyon is rövid életének.

Iskolai értesítők: A brassói magyar királyi állami felső leány- és elemi népiskolák értesítője. Igazgató Orbán Ferencz. Egy érdekes cikk nyitja meg az értesítőt, mely a lefolyt tanév történetét öleli fel, melyből látjuk azt is, hogy ez iskolában takarékpénztárak alakultak. A tanerők száma 17. — Ez évben felvétetett 452, eltávozott 61, az év végén volt 391 tanuló. Ezekből kath. 167, evang. reform. 165, ágost. hitvallású 88, héber 25, görög keleti 7. — Nemzetiségöket illetőleg: magyar 356, német 89, román 7. Az iskola sok taneszközzel rendelkezik. — Nagy-várad i római katolikus nép. isk. tizenkettődik értesítője 1880—81. Igazgató Főtiszt. Lázár Miklós, czimz. kanonok. Tanerők száma: 6. Rendes tanuló volt ez évben 207, magán tanuló 4; a tanulók összes száma 236. Ebből r. kath. 203, gör. kath. 3, gör. kel. 12, helvét 14, ágostai 4. — Ez isk. tanárai több ízben tartottak ülést, melyek egy-egy értekező: felolvasásával voltak

egybekötte. — Székelyudvarhelyi ev. ref. collegium értesítője 1880—81 évről. Tanvezető tanár Gönczi Lajos. Tanerők száma 18. Ezekközül rendes tanár 5, segéd tanár 2, szak tanító 3, köztanító 10. A collegium népessége 300. A nemzetiséget illetőleg 295 magyar, német 7, oláh 2. Ev. ref. volt 270, ágost. 7, unit. 11, r. kath. 13, gr. kath. 1, görög. kel. 1, mózes vallásu 1. — A tordai állami polgári fiu- és leány-iskola értesítője 1880—81 évről. Igazgató Pálfi Károly. Tanerők száma 11. Ez évben felvételt 110, ebből magyar 101, román 7, német 2. Unit. vallásu 30, ev. ref. 47, r. kath. 21, gr. kath. 6, gr. kel. 1, luth. 2, héber 3. Megjegyezzük, hogy a polgári iskola gymnasiumi tanfolyammal van egybekötte.

A szerkesztőség postája.

Koncz József urnak Maros-Vásárhelytt. A beküldött történelmi adatokat Szabó Károly urtól köszönettel átvettük, és minél hamarabb közölni fogjuk.

ARANY-KÖNYV.

A Budapesten alapítandó unitárius rendes lelkési állomásra s állandó imaházra tett kegyes adományok.

VI. Közlemény.

Kovács János által Londonból: Lawrence Edwin, Esq. 580 frt. Shmith J. D. kisasszony (az előbbinek sógornéja) 580 frt. Heywood Jakab, Esq. 11 frt 60 kr. Sharpe Sámuel, Esq. 58 frt. Hazel W. Ferencz, orvos 11 frt 60 kr. Wade I. M. 12 frt 18 kr. Jeffery Henrik, Esq. 12 frt 18 kr. Preston T. József, Esq. 24 frt 36 kr. Preston Mari kisasszony 2 frt 90 kr. Steintal S. Alfréd lelk. 5 frt 80 kr; Odgers J. Collins, lelkész 11 frt 60 kr, Chalmers András, lelkész 48 frt 72 kr. Holland F. kisasszony 11 frt 60 kr. Forster kisasszony 5 frt 80 kr. Philpot Clara kisasszony 2 frt 90 kr. Hopgood Jakab, Esq. 116 frt. Dowson H. Enfield, lelkész 5 frt 80 kr. Sir Lawrance C. Jakab, parlamenti tag 116 frt. Lawrence Wilmos, Esq. parlamenti tag 116 frt. Egy barát 6 frt 90 kr. Shaen Richard, lelkész 23 frt 20 kr. Összesen: **1760 frt és 20 kr.**

Gál Jenő országgyűlési képviselő kötelezvénnyileg . . . 100 frt.

Gombos Sámuel 182. sz. gyűjtőívén: Dr. Lengyel József . . . 2 frt.

Gombos Sámuel . . . 3 frt.

Véber Sándorné, sz. Ferenczi Eszter 273. sz. gyűjtőívén . . . 12 frt.

Ferenczi Eszter, Véber Sándorné, Budapest . . . 5 frt.

Weinhold Sámuel, Budapest . . . 5 frt.

Vizi István . . . 2 frt.

Dr. Pap Samu, katolikus, Budapest . . . 5 frt.

Radó János 249. sz. gyűjtőívén: Radó János, adófelügyelői helyettes, N.-Becskekerek, öt év alatt . . . 10 frt.

Vajda Áron, adóhivatali tiszt, öt év alatt . . . 10 frt.

Gyulai László 186. sz. gyűjtőívén, Kolozsvárt . . . 15 frt.

Egyed Mózes 250. sz. gyűjtőívén Páncsován: Feymann Gyula, ügyvéd, a „Banater Post“ szerkesztője 50 kr, Hermann Antal, a „Banater Post“ munka-